

Кияшко О.О.

*Херсонський державний університет,
аспірант кафедри галузевого права*

СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБАГАЧЕННЮ

У сучасних вітчизняних дослідженнях зазначається, що «...корупція є особливим, специфічним соціальним конфліктом, що існує на межі економіки і права. Його специфіка полягає у тому, що неминуче виникає між економічними відносинами, які об'єктивно розвиваються, та нормами права, які їх регулюють» (Карпов Н. С. Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.1.8 / Н. С. Карпов. – К., 2008. – 32 с., с. 18). Отже, за своєю сутністю корупційна злочинна діяльність є корисливою й тісно пов'язана з чиненням злочинів т. зв. «економічної спрямованості».

Видова структура корупційної злочинної діяльності передусім залежить від ступеня її організованості. Вбачається доцільність розглядати її трирівневу структуру:

1) найнижчий рівень організації – систематичне вчинення корупційного злочину одноособово, протягом певного періоду часу, коли одержана неправомірна вигода, здебільшого грошові кошти чи інше майно, є вагомим додатковим джерелом доходів корупціонера (наприклад, привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем) або тривале, протягом певного періоду часу, вчинення окремого виду корупційного злочину групою осіб (наприклад, вчинене групою осіб привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном в особливо великих розмірах шляхом зловживання службовим становищем);

2) середній рівень – це групова корупційна корислива злочинна діяльність, яка передусім пов'язана з вирішенням зацікавленими особами своїх особистих інтересів за допомогою підкупу службових осіб, юридичних осіб публічного чи приватного права, осіб, які надають публічні послуги, чи осіб, які не є службовими, але працюють на користь підприємства, установи чи організації. Як наслідок, службові особи, особи, які надають публічні послуги чи працюють на підприємстві, в установі чи організації, всупереч інтересам служби,

інтересам юридичної особи приватного права, на шкоду виконанню професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, або на шкоду інтересам підприємства, установи чи організації, де особа працює чи виконує певну роботу, вчиняють чи не вчиняють відповідних дій, які б могли вчинити. Для цього рівня корупційної злочинної діяльності характерне поєднання корупційних злочинів та злочинів, пов'язаних з корупцією. При цьому структурна частка корупційних злочинів є істотною (більшою чи такою, що дорівнює частці щодо т. зв. злочинів, пов'язаних з корупцією). Здебільшого це є зразки т. зв. «побутової корупції» регіонального масштабу;

3) вищий рівень – це колективна корупційна корислива злочинна діяльність, де структурна частка корупційних злочинів порівняно незначна з т. зв. супутніми щодо корупційних, які визначені у Примітці до ст. 45 КК України. До того ж її функціональна роль є визначальною, оскільки забезпечує виникнення, існування, розвиток цього виду організованого злочинного бізнесу, а також його «захист» від можливого викриття й припинення з боку правоохоронних органів на міжнародному й національному рівнях. Отже, корупційні злочини є невід'ємною й центральною структурною складовою цього виду злочинної діяльності. Її роль є домінуючою не в кількісному, а в якісному відношенні.

Досліджуючи кримінально-правові та кримінологічні аспекти злочинної діяльності, А. Ф. Зелінський та М. Й. Коржанський запропонували під злочинною діяльністю розуміти «...систему передбачених кримінальним законом суспільно небезпечних діянь і тісно пов'язаних з ними дій, психологічно детермінованих загальним мотивом, реалізація якого планується суб'єктом через встановлення і досягнення корисної мети» (Зелінський А. Ф. Корислива злочинна діяльність / А. Ф. Зелінський, М. Й. Коржанський. – К.: Генеза, 1998. – 144 с., с. 13). Інтерпретуючи це визначення, під корисною метою розуміємо бажану мету для суб'єктів злочинної діяльності. Так, зокрема, визначальною метою корупційної злочинної діяльності є отримання її учасниками неправомірної вигоди, тобто грошових коштів чи іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів.

Злочинна діяльність може бути: а) адаптивна, тобто цілеспрямована, заборонена кримінальним законом, що здійснюється з мотивів пристосування до середовища; б) дезадаптивна, тобто з негативних мотивів, невиправдана, не піддається логіці

(Зелінський А. Ф. Корислива злочинна діяльність / А. Ф. Зелінський, М. Й. Коржанський. – К.: Генеза, 1998. – 144 с., с. 29). Відтак корупційна злочинна діяльність належить до адаптивної, пристосованської, що вчиняється задля особистого збагачення.

Злочинну діяльність, зокрема корупційну, характеризують такі ознаки: сфера діяльності й т. зв. «предмети злочинного інтересу»; динаміка, інтенсивність злочинної діяльності; види основних, допоміжних й «супутніх» злочинів, що у своїй єдності й взаємодії репрезентують структуру злочинної діяльності; організаційна структура злочинного формування; способи перешкоджання викриттю й можливому розслідуванню злочинної діяльності для забезпечення можливості її продовження й ухилення від відповідальності; зв'язки з іншими злочинними організаціями, з якими можлива кооперація; їх співпідпорядкованість, розмежування за функціями і сферами; механізм взаємозв'язку злочинних епізодів у межах цілісної злочинної діяльності (Тіщенко В. В. Злочинна діяльність як об'єкт криміналістики / В. В. Тіщенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2006. – Вип. 27. – С. 139-145, с. 144).

Отже, корупційна злочинна діяльність на відміну від корупційної злочинності чи корупційних злочинів в належний спосіб не досліджена у сучасній юридичній науці, що негативно позначається на діяльності спеціальних антикорупційних органів в Україні.